

Το Μνημείο του Κυριάκου Μάτση στο Στρόβολο παρά το Προεδρικό Μέγαρο και την Αγγλική Σχολή στη Λευκωσία

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΤΣΗΣ

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ - Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΕΙΣ ΕΜΟΙ ΜΥΡΙΟΙ,
ΕΑΝ ΑΡΙΣΤΟΣ Η ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ

● **Του Κλείτου Ιωαννίδη,**
Θρησκευολόγου, Καθηγητή Φιλοσοφίας

Ο Κυριάκος Χριστοφή Μάτση, ο ήρωας του εθνικο-απελευθερωτικού αγώνα της Κύπρου (1955-1959) έπεσε μαχόμενος στο Κάτω Δίκωμο (σήμερα υπό τουρκική κατοχή) στις 19 Νοεμβρίου 1958, αφού αρνήθηκε να παραδοθεί στα Βρετανικά στρατεύματα. Η σορός του ετάφη εν κρυπτώ στα Φυλακισμένα Μνήματα των Κεντρικών Φυλακών Λευκωσίας, δίπλα στους μεγάλους ήρωες συναγωνιστές και φίλους του, Γρηγόρη Αυ-

ξεντίου, Μάρκο Δράκο, Στυλιανό Λένα, Μιχαλάκη Καραολή κ.ά.

Ο Κυριάκος Χριστοφή Μάτσης, γνήσιο τέκνο της αγροτικής Κύπρου (εκ Παλαιχωρίου), υπήρξε ο ιστορικός καταλύτης γενεάς γενεών υποδούλων Ελλήνων Κυπρίων, οι οποίοι αγωνίστηκαν με αίμα από τον 12° αιώνα, για την αποτίναξη του ξενικού ζυγού (Φράγκοι, Ενετοί, Τούρκοι, Άγγλοι).

Το αηδόνι της Κύπρου, όπως τον αποκάλεσε ο αείμνηστος Πρωθυπουργός, γέρος της Δημοκρατί-

ας Γεώργιος Παπανδρέου, όταν ήρθε το πλήρωμα του χρόνου, ευρισκόμενος εν Ελλάδι ως φοιτητής της Γεωπονικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1946-1952) με τον καημό της ρωμιοσύνης και την άσβηστη νοσταλγία της Ένωσης με τη μητέρα πατρίδα Ελλάδα, ανέλαβε το ρόλο του πρώτου εθναποστόλου της Κυπριακής Ελευθερίας στη μητροπολιτική ελεύθερη Ελλάδα. Διαπρύσιος κήρυξ, αλλά και ρήτωρ θεσπέσιος ομολόγησε στους αδελφούς Έλληνες το στεναγμό της δούλης Κύπρου και ζήτησε, ως νεώτερος Ρήγας Βελεστινλής, την εθνική της αποκατάσταση.

Ο Κυριάκος Χριστοφή Μάτσης αναδείχθηκε σε Παλαιολόγεια μορφή. Στάθηκε ο άνθρωπος του «αυτοπροαιρέτως», του «κοινή γαρ γνώμη», του «ου φεισόμεθα της ζωής ημών». Με τέτοια ψυχοσύνθεση απέδειξε τι σημαίνει η καθ' ημάς Ανατολή του Φώτη Κόντογλου και η ιδιαιτερότητα της κοινωνίας και μετοχής στο είναι των πραγμάτων, ως γνήσιος Έλλην Χριστιανός Ορθόδοξος, όπως θα τον ήθελε ο άλλος μεγάλος της Κύπρου, διαλεκτικός ποιητής Δημήτρης Λιπέρτης.

Ο Κυριάκος Χριστοφή Μάτσης, ένας άξιος της πατρίδας, κινήθηκε πάντοτε στα έσχατα

του έθνους, όντας υπερβατικός και οριακός στην ύπαρξη και στη συνείδηση. Κινήθηκε στα τέλεια σχήματα των αθανάτων ιδεών, γενόμενος εθνοδιδάσκαλος. Δίδασκε (ποίηση, ιστορία, φιλοσοφία, πολιτειολογία) στους νεαρούς αντάρτες συναγωνιστές του στα βουνά του Πενταδακτύλου, ως Τομέαρχης Κερύνειας και ανταρτικός αρχηγός της Β. Κύπρου, μετά τη δραπέτευσή του από τα στρατιωτικά κρατητήρια της Κοκκινότριμιθιάς και πρότυπο αυταπαρνήσεως και πνευματικού ήθους.

Ο Κυριάκος Χριστοφή Μάτσης, πολιτική προσωπικότητα από τα πρώτα μεταγυμνασιακά του χρόνια, στάθηκε στις εμπροσθοφυλακές της μικρής αγαπημένης του, γλυκείας νήσου Κύπρου, πάντοτε πρωτοπόρος και ανοίγοντας δρόμους στα σκοτεινά, ως αληθινός βιωματικός ποιητής που ήταν. Με αρετήν και τόλμην, κατά το Κάλβειον ρήμα, υπεστήριξε τους ανθρώπους κατά τρόπον ταπεινόν και υπέροχον (πήγε σε στρατοδικείο στην Ελλάδα και υπεστήριξε, ιδίω κινδύνω, φίλον και συμφοιτητή του, μέλος του ΕΛΑΣ, με εντυπωσιακά αποτελέσματα).

Ο Κυριάκος Χριστοφή Μάτσης ανήκει στο Μακρυγιαννικό εμείς. Λειτουργήσε πάντοτε ως

Τα στρατιωτικά κρατητήρια Κοκκινότριμιθιάς επί Αγγλοκρατίας

καθολική συνείδηση και με μόνο γνώμονα τον άνθρωπο, τα δίκαιά του, την ελευθερία του. Γι' αυτό και γράφει για τα δικαιώματα του ανθρώπου προτού υπογραφεί ο Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, το 1945 στον Άγιο Φραγκίσκο των ΗΠΑ και προτού δημοσιευτεί το κείμενο και η Ανακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Γι' αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί οικουμενικός άνθρωπος, οραματιστής, με πλήρη συνείδηση του προς τα πού οδεύει το ανθρώπινο γένος. Έζησε, τουλάχιστον 100 χρόνια πιο μπροστά από την εποχή του.

Στο δίτομο μας έργο «Κυριάκος Μάτσης ο οραματιστής», Λευκωσία 1998, γράψαμε χαρακτηριστικά για τον εθνικό ήρωα, αλλά και τον οικουμενικό άνθρωπο:

«Ο Κυριάκος Μάτσης παρέμεινε, άχρι θανάτου, πιστός στην πατρώα γη και στην εθνική επιταγή. Στα 32 του χρόνια έφυγε από τον κόσμο τούτο, αφήνοντας πίσω του μια απ' άλλου φερμένη λάμψη, η οποία παραμένει κτήμα εσαεί του γένους των Ελλήνων.

Το μάθημα του Κυριάκου Μάτση υπήρξε μέγα, εν λόγοις και έργοις. Αυτό το ύψιστο μάθημα εξιστορεί η παρούσα επιστημονική εργασία. Παρουσιάζουμε, μέσα από τα ίδια τα κείμενα του αξίου της φυλής τη σκεπτόμενη ψυχή του, τις αγωνίες και τους υπέροχους προβληματισμούς της ανήσυχης ύπαρξής του, αλλά και το προχωρημένο, για τα χρόνια που έζησε, όραμά του για τον Έλληνα άνθρωπο και τον κόσμο.

Οι ιστορικές μαρτυρίες που παρατίθενται των ανθρώπων που τον έζησαν ή αγωνίστηκαν μαζί του στη Βόρειο Ελλάδα, και στην Κύπρο, επικυρώνουν και προσυπογράφουν τα όσα ο ακατάβλητος αγωνιστής συνέλαβε και διατύπωσε ως στοχασμούς και εξομολογήσεις και στα οποία έδωσε σάρκα και οστά με την παραδειγματική ζωή του.

Ο Κυριάκος Μάτσης, ως γνήσιος Έλληνα, αγάπησε, όσο ελάχιστοι, τον πολυσήμαντο λόγο. Αγάπησε τη λογοτεχνία και ιδιαίτερα την ποίηση, την Ιστορία, τη φιλοσοφία, τη μελέτη, τον προβληματισμό. Πάλεψε με τις ιδέες, όσο πάλεψε και με τον εαυτό του. Πάλεψε αδιάκοπα και σε κάθε στιγμή, για τα εθνικά δίκαια της Κύπρου και τους πύρινους εθνικούς λόγους του, τους έκανε πράξη ενάρτη.

Σάρκωσε το λόγο του, γι' αυτό και τα δρώμενα του βίου του ανήκουν στην κατηγορία των σπάνιων και εκλεκτών. Δραματική και τραγική η ζωή του, αλλά καθ' όλα ακέραιη. Και οι πράξεις του σπουδαίες και τέλειες, σύμφωνες προς τον Αριστοτελικό περί τραγωδίας ορισμό.

Γράφοντας για τον Κυριάκο Μάτση νιώθω νάναι

Ο Κυριάκος Μάτσης

μέσα μου Μεγάλη Παρασκευή. Θρηνώ τον ωραίο, τον μοναδικό, εκείνον που δεν προοριζόταν για τον πονηρό μας κόσμο. Ο Κυριάκος Μάτσης ανήκε στα Άνω. Δεν είχε καμιά σχέση με τα κάτω, κι ας σπούδαζε γεωπονία, κι ας αγαπούσε με πάθος τη γη και τη φύση. Κατόρθωσε τη δική του γη να την κάνει ουρανό και το δικό του ουρανό, όσο μπορούσε, ακόμη και με το αίμα του, να τον φέρει, ως αστραπή, πάνω στη γη των πατέρων μας.

Κάθε γραμμή που γράφτηκε σ' αυτούς τους τόμους γράφτηκε με δάκρυα στα μάτια. Ήταν πάμπολλες οι φορές που διακόψαμε τις ηχογραφήσεις, κατά τη διάρκεια της ερευνάς μας στη Θεσσαλονίκη και στην Κύπρο, γιατί η συγκίνηση δεν μας άφηνε να συνεχίσουμε. Σπαράξαμε για την απώλεια μιας τόσο ολοκληρωμένης και φωτεινής προσωπικότητας του Ελληνισμού, που, αν ζούσε, όπως όλοι το ομολογούν, θα ήταν στις εμπροσθοφυλακές της φυλής και ίσως η πολύπαθη Κύπρος να είχε άλλο πεπρωμένο.

Ο Κυριάκος Μάτσης προσέλαβε τον κόσμο ποιητικά. Γι' αυτό και προχώρησε με εμπιστοσύνη και αθωότητα, στα σκοτεινά, όπως θα έλεγε ο Ιωάννης του Σταυρού. Ως αληθινός ηγέτης και πρωτοπόρος που ήταν, άνοιξε δρόμους στον ελλαδικό χώρο, ώστε ν' ακουστεί η πληγωμένη φωνή της δούλης Κύπρου. Πρώτος αυτός στη Βόρειο Ελλάδα άναψε τη δάδα της Κύπρου και σκόρπισε ιερό και εθνικό ρίγος για την εθνική υπόθεση της αγγλοκρατούμενης Κύπρου.

Ο Αθηναίος φιλόσοφος Πλάτων θεωρούσε τον άνθρωπο άνθρωπο όταν μετείχε στις ουράνιες ιδέες. Αυτό εφαρμόζεται απόλυτα στην περίπτωση του Κυριάκου Μάτση. Ο Κυριάκος δεν είχε απλώς μέθεξη

με τις ιδέες. Με το άνοιγμα της καρδιάς του χώρεσε τον κόσμο μέσα του. Και την ιδέα, προπαντός εκείνη της ελευθερίας, τη διακόνησε με λογικό πάθος και τόλμη απaráμιλλη. Εξ υπαρχής στρατεύθηκε στο μέτωπο, στα πρώτα και επικίνδυνα. Ήταν απρόμητος και έτοιμος. Και το απέδειξε, όταν ήρθε η ώρα. Αυτό το ακατόρθωτο κατόρθωμα θέλει να καταθέσει το σύγγραμμα αυτό. Αυτή του την ποίηση, την οποία υπέγραψε με το αίμα του, μαρτυρούμε ταπεινά κι εμείς, που έστω και από μακριά γευτήκαμε κάποιες σταγόνες από το κλέος του».

Μέσα από τα κείμενα που μας άφησε (ημερολόγια, επιστολές, προσωπικές εξομολογήσεις κ.ά.) βλέπουμε το μεγάλο ηθικό ανάστημα του «Σκοπός μας είναι η διαρκής τελειοποίηση» (16.6.1944), μόλις 18 ετών παιδί. Και στις 18.10.1944 γράφει: «Ευτυχείς ήταν οι Στωικοί. Ας ζει πάντα η απάθειά τους. Υπέροχος ήταν και ο Σωκράτης, που δεν πρόσεχε καθόλου τη γνώμη των πολλών...» .

Στις 28.5.1945, μόλις 19 ετών, θα μας πει εξομολογητικά: «Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι ο άνθρωπος περικλείει μέσα του μίαν τεραστίαν δύναμη, το πνεύμα. Είναι γεγονός αναμφισβήτητον ότι το πνεύμα αυτό, είναι εκείνο που υπεκίνει και ενέπνεε ένα Σωκράτη, ένα Βούδαν, ένα Πλάτωνα και όλες τας μεγάλας διανοίας. Αλλά το πνεύμα αυτό, η δύναμις, είναι καλύτερα να πούμε, μένει εις τους περισσότερους ανεκμετάλλευτος. Είναι η βενζίνη, ήτις χρειάζεται τον σπινθήρα διά να ανάψει. Και ο σπινθήρ αυτός είναι η γνώσις της δυνάμεως. Ας του δώσουμε τον σπινθήρα για να ανάψει. Και τότε θα μεγαλοουργήσωμεν».

Εκείνο που είναι θαυμαστό είναι ο Πλατωνικός τρόπος που θεάται τα πράγματα, την κατάσταση της ανθρωπότητας. Πιστεύει πως η καλύτερευση του κόσμου θα έρθει με την καλύτερευση του εαυτού μας. Αυτό δεν λέγει και ο Πλάτων στην Πολιτεία και στους Νόμους; Γράφει ο νεαρός Κυριάκος στις 8.1.1944.

«Χιλιάδες όμως άνθρωποι είναι έτοιμοι να χύσουν το αίμα των για το καλό της ανθρωπότητας, για μας δηλαδή, την νέαν Γενεάν. Και μεις οφείλομεν και έχωμεν ιερόν καθήκον να συνεργασθώμεν στον τεράστιον αυτόν αγώνα. Από τον εαυτόν μας. Εάν όλοι μας θέλωμεν να καλλιτερεύσει η ανθρωπότης, ας προσπαθήσουμε έκαστος χωριστά να καλλιτερεύσωμεν τον εαυτόν μας, δημιουργούντες ισχυρόν χαρακτήρα και τότε ο κόσμος θα διορθωθεί αφ' ετέρου. Και βέβαια όλοι το θέλομεν αυτό».

Εκεί όμως που φαίνεται η καθολικότητα της

σκέψης του, η οικουμενικότητα του οραματισμού του, αυτή που κατορθώνει την υπέρβαση των φυλετικών, ιστορικών, εθνικών και θρησκευτικών διαιρέσεων και παραμένει μόνιμα επίκαιρος στην πολιτική σκακιέρα, είναι όταν ο αντάρτης και Τομεάρχης της ΕΟΚΑ αποτολμά να γράψει για το υπέρτατο αίτημα των ελευθέρων πνευμάτων, που ήταν ένας απ' αυτούς.

«Να γιατί δεν νοιάζομαι, αν τη γη τη ζουν Τούρκοι για Έλληνες, Εβραίοι για... Εκείνο πούχει αξία είναι να τη ζουν αυτοί που την ποτίζουν με τον ιδρώτα τους και να περπατούνε ελεύθεροι πάνω της, διαφεντευτές της, κυρίαρχοι της. Ν' αναπνέουν περήφανοι τον αέρα της που νάναι αέρας δροσιάς, ομορφιάς, λεβεντοσύνης. Όχι πνίχτης...».

Για την ηρωική έξοδο από τα γήινα του Κυριάκου Χριστοφή Μάτση, για τον ωραίο και γενναίο, γράφει χαρακτηριστικά ο Διγενής στα Απομνημονεύματά του στις σελ. 325-326: «Την 19ην Νοεμβρίου ανεκαλύφθη και εφονεύθη εντός του κρησφυγέτου του, εις Κάτω Δίκωμον, ο τομεάρχης Κυρήνειας Κυριάκος Μάτσης.

Ο ηρωικός θάνατος του Μάτση συνέβη υπό τας ακολούθους συνθήκας: Μετά τας εντατικές έρευνας εις Αγ. Γεώργιον και Καραβάν της επαρχίας Κυρήνειας, ο Μάτσης, διασπάσας τον κλοιόν των Αγγλων στρατιωτών εξ Αγ. Γεωργίου, κατόρθωσε, μέσω της πόλεως Κερύνειας, να φθάσει εις το Πέλλα-Πάις. Εκεί παρέμεινε επί τέσσαρας ημέρας και αφού έδωσεν οδηγίας διά μερικές ενέδρας οι οποίες έπρεπε να γίνουν εις την περιοχήν εκείνην, απεφάσισε να αναχώρηση διά Δίκωμον, διότι αι έρευναι του στρατού συνεχίζοντο εις ολόκληρον την επαρχίαν με εντονώτερον ρυθμόν.

Εις Δίκωμον παρέμεινεν εις την οικία του Κυριάκου Διάκου, όπου είχε κατασκευασθεί και κρησφύγετο. Την 17ην Νοεμβρίου 1958, ώραν 16ην και εις απόστασιν 1 χλμ. περίπου από το χωρίον, εστρατοπέδευσαν περί τους 40 στρατιώται, ενώ αι επιχειρήσεις του Αγγλικού στρατού συνεχίζοντο με αύξουσαν έντασιν καθ' όλην την επαρχίαν Κερύνειας. Την 19ην Νοεμβρίου 1958 στρατιώται εισήλθαν εις το χωρίον και την 9.30' ώραν έκαμαν έρευνα εις το σπίτι, όπου ευρίσκετο ο Μάτσης με δύο άλλους συντρόφους του, τους Ανδρέαν Σοφιόπουλον και Κώστα Χριστοδούλου. Το ποδοβολητόν των στρατιωτών ηκούετο επάνω από το κρησφύγετον, ενώ οι εντός αυτού παρέμειναν ακίνητοι και σιωπηλοί. Μετ' ολίγον οι στρατιώται απεχώρησαν άπρακτοι. Την 12.30' οι στρατιώται επανήλθον εις την οικίαν και αφού συνέχισαν τας έρευνάς των, ανεχώρησαν και πάλιν

άπρακτοι. Η δεύτερα αυτή έρευνα ενέβαλεν εις υποψίαν τον Μάτση ότι ήταν προδωμένοι. Πράγματι, μετά έναν τέταρτον της ώρας οι στρατιώται επανήλθον κατ' ευθείαν αυτήν την φορά εις το στόμιον του κρησφυγέτου, του οποίου το κάλυμμα ήρχισαν να σπάζουν, κάποιος δε εφώναξεν ελληνιστί: «Ε, Μάτση, παραδώσου». Ο Μάτσης μετά των συντρόφων του εγέμισαν τα όπλα των και έκαυσαν τα διάφορα έγγραφα, τα οποία είχαν. Το κρησφύγετον εγέμισε από καπνό. Οι Άγγλοι εξηκολούθουν να καλούν το Μάτση να παραδοθή, διότι, εν εναντία περιπτώσει, θα τον έκαϊαν με πετρέλαιον. Στιχομυθία διεξήχθη τότε μεταξύ Άγγλων και Μάτση, όστις, αφού διέταξε τους δύο συντρόφους του να εξέλθουν του κρησφυγέτου, απήντησε με βροντερήν φωνήν: «Δεν θα βγω ζωντανός. Θα βγω πυροβολών». Εις απάντησιν, οι Άγγλοι πολιορκηταί του έρριψαν ειδικάς χειροβομβίδας εντός του κρησφυγέτου, εκ των οποίων ο Μάτσης εύρεν ακαριαίον τον θάνατον.

Εις τους δημοσιογράφους επιετράπη να επισκεφθούν το κρησφύγετον, εντός του οποίου ευρίσκετο εισέτι ο νεκρός του Μάτση. Το θέαμα ήτο φρικτόν, παρουσιάζον εικόνα τραγικότητος και μεγαλείου. Ο Μάτσης, με έκφραση ικανοποιήσεως διά το ηρωικόν τέλος του, είχεν αγκαλιασμένα τα δυο αυτόματά του. Ο δεξιός πους του ήταν αποκομμένος και απηνθρακωμένος, νωπόν δε το αίμα έσταζεν ακόμη επί του δαπέδου του κρησφυγέτου».

Έτσι απέθανεν ο Μάτσης. Ένας ακόμη ήρωες εις το Πάνθεον της Κυπριακής εποποιίας. Ετάφη εις τον περίβολον των Κεντρικών Φυλακών, πα-

ραπλεύρως του τάφου του Αυξεντίου και των άλλων αθανάτων αγωνιστών της ΕΟΚΑ».

Η εφημερίδα Ελευθερία (Λευκωσίας), την Πέμπτη 20 Νοεμβρίου 1958 δημοσίευσε όσα ο πατέρας του ήρωα Χριστοφής Μάτσης είπε για το νεκρό υιό του.

«Τόσον εγώ, όσον και η σύζυγός μου, είμεθα υπερήφανοι διά τον ηρωικόν θάνατον του προσφιλοφίλου μας υιού, ο οποίος ηγωνίσθη με όλη την δύναμιν της ψυχής διά την ελευθερία της μαρτυρικής νήσου μας. Εύχομαι αι θυσίαι των παιδιών μας να φέρουν σύντομα τους καρπούς των, την πολυπόθητον δηλαδή Ελευθερίαν».

Αυτά ισχύουν και σήμερα, 52 χρόνια μετά την εγγραφή του Κυριάκου, στη Βίβλο του Έθνους, όταν αρνήθηκε τη δουλεία του ξένου δυνάστου και κέρδισε την αθανασία της εθνικής μνήμης. Στάθηκε έτσι ένας αληθινός υιός του ανθρώπου, ένας ανεπανάληπτος διάκονος της πανανθρώπινης Ελευθερίας.

Οι πρόσφατες εξελίξεις για λύση του Κυπριακού και η απόρριψη του Σχεδίου του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Κόφι Ανάν λόγω της αμετακίνητης αδιαλλαξίας των Τούρκων καθιστούν επίκαιρη την αναφορά μας στον κορυφαίο αγωνιστή και ήρωα του απελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-59 Κυριάκο Μάτση.

Η σημασία της αναφοράς εντοπίζεται στην πολιτική διορατικότητα του Κυριάκου Μάτση σε χρόνους ανύποπτους, όταν ο ήρωας διαπίστωνε

Το κρησφύγετο όπου έπεσε μαχόμενος ο ήρωας

την ανάγκη ο αγώνας της ΕΟΚΑ να κατέληγε στην αποδοχή των προτάσεων της Αποικιοκρατίας μέσω του Κυβερνήτη Sir John Harding στις συνομιλίες που διεξήγαγε με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο.

Ο Μάτσης πίστευε τότε ότι η αναγνώριση της Αρχής της Αυτοδιάθεσης από την Αγγλική αποικιοκρατία και ο καθορισμός ημερομηνίας εξάσκησης του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης από τον κυπριακό λαό θα έπρεπε να ήταν ουσιαστικά αποδεκτική εφ' όσον σημαντικές άλλες πτυχές, όπως της ασφάλειας, της αμνηστίας κτλ. εσυμφωνούντο.

Μελετητής βαθυστόχαστος της ιστορίας και ιδιαίτερα των συμπερασμάτων εκ της Μικρασιατικής καταστροφής γνώριζε και υιοθετούσε τη συμβουλή του Βενιζέλου, όπως αποφευχθεί οτιδήποτε που μπορούσε να αναβιώσει αντιπαράθεση και σύγκρουση με την Τουρκία μετά τα γεγονότα του 1922.

Οι Άγγλοι ανεγνώρισαν στο πρόσωπό του τον ανυπόταχτο αλλά και σκεπτόμενο πολιτικά Κύπριο αγωνιστή. Είναι το μόνο στέλεχος της ΕΟΚΑ που τον επισκέφθηκε στα ανακριτήρια της Ομορφίτας ο Στρατάρχης Χάρτινγκ και συζήτησε μαζί του εφ' όλης της ύλης.

Μετά τα ανακριτήρια της Ομορφίτας μεταφέρεται στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως στην Κοκκινότριμιθιά.

Εν τω μεταξύ οι Άγγλοι εξορίζουν το Μάρτιο του 1956 τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο στις Σεϋχέλλες.

Δύο μήνες αργότερα, το Μάιο 1956, αρχίζουν εντατικές συνομιλίες με τον Κυριάκο Μάτση στα Κρατητήρια Κοκκινότριμιθιάς για λύση του κυπριακού με επικεφαλής τους κορυφαίους εκπροσώπους της αποικιοκρατίας, όπως τον Ρεταγουσή και άλλους. Αποδέχονται βελτίωση του σχεδίου Χάρτινγκ στο σημείο που υπήρχε διαφωνία του Αρχιεπισκόπου, όπως στο θέμα της εσωτερικής ασφάλειας, της αμνηστίας και το κρίσιμο σημείο του χρόνου της εξασκήσεως του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης, που βελτιώνεται στα 5 χρόνια.

Ο Διγενής με μυστικό σύνδεσμο κρατείται ενήμερος και δίνει οδηγίες, αλλά τελικά απορρίπτει τις αγγλικές υποχωρήσεις με επιστολή του προς τον Μιλτιάδη (ψευδώνυμο του Κυριάκου Μάτση).

Ο Μάτσης είναι έξαλλος και θεωρεί αδιανόητη την απόρριψη, αλλά δέχεται την απόφαση του Αρχηγού της ΕΟΚΑ.

Δραπετεύει από το στρατόπεδο Κοκκινότριμι-

θιάς το Σεπτέμβριο του 1956 και αναλαμβάνει το νευραλγικό τομέα της ΕΟΚΑ στην οροσειρά Πε-νταδάκτυλου της επαρχίας Κερύνειας.

Αρχές του 1958 απολύεται απροσδόκητα από το στρατόπεδο Κοκκινότριμιθιάς ο Γιαννάκης Μάτσης, αδελφός του Κυριάκου Μάτση.

Όπως διαφάνηκε αργότερα η απόλυσή του έγινε σκόπημα για να αποσταλεί δισέλιδη δακτυλογραφημένη επιστολή προς τον Κυριάκο, την οποία υπέγραφε ο Αρχηγός του Special Branch Major Maccaouan και του εξέθετε την κατάσταση του κυπριακού αρχές Ιουνίου 1958.

Αναφερόταν στις μακρές συζητήσεις που είχε κατά τη διάρκεια της ανάκρισης του Κυριάκου στα ανακριτήρια Ομορφίτας δύο χρόνια νωρίτερα και του υπεδείκνυε ότι η συνέχιση του ένοπλου αγώνα θα οδηγούσε στη σύγκρουση της ΕΟΚΑ με τους κομμουνιστές και με τους τουρκοκύπριους και ότι το αποτέλεσμα αυτής της σύγκρουσης θα ήταν η διχοτόμηση της Κύπρου.

Καλούσε τον Κυριάκο να μετρήσει αυτούς τους κινδύνους για το μέλλον της Κύπρου και τόνιζε ότι από όλους τους αγωνιστές της ΕΟΚΑ ήταν ο μόνος που διέθετε την πολιτική κρίση και την ικανότητα να κρίνει ποιο ήταν το πραγματικό συμφέρον της Κύπρου και θα ελάμβανε ανάλογες αποφάσεις επηρεάζοντας και άλλα σημαντικά στελέχη της οργάνωσης.

Του τόνιζε παράλληλα ότι η συνέχεια του Αγώνα θα οδηγούσε και στη δική του ανεύρεση από τις αγγλικές αρχές και ότι γνώριζε ο Maccaouan ότι σε μια τέτοια εξέλιξη ο θάνατος και όχι η παράδοση θα ήταν η επιλογή του Κυριάκου.

Τρεις μέρες μετά την αποστολή του γράμματος προς τον Κυριάκο Μάτση, δηλαδή στις 6 Ιουνίου 1958, άρχισαν οι οργανωμένες βιαιοπραγίες των τουρκοκυπρίων στην περιοχή του Αγίου Κασσιανού στη Λευκωσία.

Η αστραπή της 19ης Νοεμβρίου 1958 στο Κάτω Δίκωμο έγινε σύλληψη καθαρή, γι' αυτό και μένει στον αιώνα, όπως το θέλει ο ποιητής. Για να συνεχίσει ο Οδυσσεάς Ελύτης πως ο ήρωας, αληθινό φωτόδεντρο, προχώρησε αμείλικτος μέσα στο Φως, όπως τον Ιησού Χριστό και όλους τους ερωτευμένους. Γνήσιο άλας της γης.

Ο Κυριάκος λειτούργησε ποιητικά και λειτούργησε μυστικά, αναστάσιμα. Ένας αληθινά υπαρξιακός άνθρωπος, που σήμανε τις οντολογικές καμπάνες από κρύσταλλο για το αυριανό μέγα Πάσχα του Θεού, για την αυριανή θέωση του ανθρώπου. ■